

COUNTDOWN
2010

Walk for Nature 2010

Wandelen voor meer Biodiversiteit

HOEGAARDSE VALLEIEN - MELDERTBOS

WEEK VAN DE AARDE: IEDEREEN IN BEWEGING VOOR EEN RIJKE NATUUR

18 APRIL

AFSPRAAK

Voormiddag: vroege vogels en wandelen
startsymposium Week van de Aarde

STARTDAG
WEEK VAN DE AARDE

- **Doorlopend vanaf 8u30: start recreatieve wandelingen**
in Meldertbos en Hoegaardse valleien en het omliggende agrarische cultuurlandschap (landschapsposten enkel in de namiddag)
- **7u30, 8u00 en 8u30: vroege vogelwandelingen**
Speciale aandacht voor vogels in relatie tot de vernatting en de akkernatuur (aansluitend ontbijt mogelijk mits inschrijving door storting van € 6/persoon op rekening 001-0762218-68 van NPOB voor 14 april)
- **10u30: start symposium Week van de Aarde**
'Internationaal jaar van de Biodiversiteit: Natuur- en landschapsversterking van lokale inzet tot Europees perspectief' en aansluitend receptie. Locatie: kasteel Meldert. Aanmelden natuurpunt@velpe-mene.be

Zondag 18 april
Sint-Janscollege
Kasteel Meldert
(Hoegaarden)
Waversesteenweg

Parkeergelegenheid,
aangegeven door wegwijzers

**Deelname aan de
Walk for Nature:**
€ 2 per persoon
of € 4 per gezin voor
leden van Natuurpunt of
partnerorganisaties

Niet-leden betalen € 4 per
persoon of € 8 per gezin

t.v.v. GeefomNatuur
Aankoop Natuurgebieden
Velpe-Mene

Jumelage met
Walk for Nature Haacht
25 April

Namiddag doorlopend:

iedereen in beweging voor een rijkere natuur:
wandelen, ontdekken en genieten met het hele gezin
Poppenkast voor de kinderen
Circusnummers
Optreden van de McClovers

Vanaf 13u30: gezinswandelingen op aangeduide circuits (starten kan tot 16u)

- **gemarkeerde circuits met lussen van ca 6 km en 10 km met inkortingen**
Langs diverse landschapsposten met infopunten rond natuur- en landschapsthema's. Je maakt kennis met natuurontwikkeling, natuur en cultuur, weidse landschappen en een uniek agrarisch cultuurlandschap.
- **gethematiseerde zoekcircuit voor de jeugd**
- **nagenieten**
in het kasteelpark/Sint-Janscollege Meldert bij een drankje Rosdelbier
- **16u00**
poppenkast
optreden van de McClovers
circusnummers

www.natuurpunt.be/velpe-mene

natuurpunt
velpe-mene

Pasar
Vleugels voor je vrije tijd

Foto: Roger Langendries, Jules Robijns, Pieter Abts

COUNTDOWN
2010

Walk for Nature 2010

Wandelen voor meer Biodiversiteit

WALK FOR NATURE OP 18 APRIL IN HOEGAARDEN: HOEGAARDSE VALLEIEN EEN MODEL VAN KANSEN GEVEN AAN EEN STREEK

Natuurontwikkeling in Hoegaarden: een succesverhaal met hefboomwerking

Voor 2000 werd Hoegaarden wel geassocieerd met holle wegen en een open agrarisch landschap maar geenszins met zeldzame natuur en natuur in grote eenheden. Nu is Hoegaarden door de nieuwe natuurontwikkeling uitgegroeid tot het mekka van natuurgenieters en natuurliefhebbers die verbaasd komen kijken naar zeldzame plantengemeenschappen zoals orchideeënrijke droge kalkgraslanden en natte natuur in de valleien. Maar ook akkerreservaten trekken de aandacht omdat ze zowel 's winters als in het broedseizoen een kernpopulatie herbergen van rode lijstsoorten zoals de geel- en grauwe gors, maar evenzeer van belang zijn voor typische akkerkruiden zoals spiegelklokje en blauw walstro.

De Hoegaardse valleien (Mene, Jordaan, Babelombeek, Molenbeek, Schoorbroekbeek, Nermbeek en de Gete ten zuiden van Tienen) en valleiflanken zijn de laatste 10

jaar door de inzet van Natuurpunt perceel per perceel ontwikkeld tot een uniek natuurcomplex, een grote eenheid natuur met de reservaten Mene-Jordaan, Rosdel en Schoorbroekvallei, Meldertbos, de Getevallei en de akkers van het project 'Graan voor gorzen'. Dank zij deze benadering zijn ze ondertussen ook al via een groene RUP juridisch beschermd. Daarnaast zijn er ook de vele lineaire uitlopers die zich vanuit het natuurgebied als groene vingers in het agrarisch cultuurlandschap uitspreiden en eveneens door Natuurpunt verworven zijn. Dat alles is mogelijk gemaakt door veel inzet en het invullen van de mogelijkheden die zich voor vrijwillige verwerving aandienen, deels ook in het kader van de agrarische inrichting binnen de ruilverkaveling Hoegaarden. Van de 221 ha die de reservaatcomplexen Mene-Jordaan, Meldertbos, Rosdel en Spoorwegzate-Getevallei beslaan konden er 60 ha d.m.v. toebedeling in de ruilverkaveling verkregen worden.

Mene-Jordaan, poel. Foto Jules Robijns

Ringslang: koestersoort in Meldertbos. Foto Hugo Willockx

Hotspots voor biodiversiteit: bijenorchis, ringslang en zoveel meer

Deze natuurcomplexen herbergen een grotere biodiversiteit. Tezelfdertijd trekt dit kleurrijker nieuwe landschap steeds meer mensen naar Hoegaarden. Het is een streek waar je van het buitengebied kunt genieten. Het levert aldus een bijdrage aan de lokale economie. Het landschap is niet alleen voor de recreant aantrekkelijk maar geeft ook kwaliteit voor de oude en nieuwe bewoners. Waar aan natuur gewerkt wordt vanuit betrokkenheid en midden de mensen, wordt dit niet als een bedreiging, maar als een kans voor een streek ervaren. Op deze wijze maakt het landschap en de natuur deel uit van het economisch kapitaal van de gemeente en de streek. De door Natuurpunt beheerde natuur in het quasi aan-

eengesloten complex Mene-Jordaan-Meldertbos-Rosdel beslaat een oppervlakte van 202 ha. Mene-Jordaan ligt ten dele ook op grondgebied van Boutersem (Willebringen) en van Tienen (Oorbeek).

Hoegaarden is in Vlaanderen een begrip geworden voor natuurontwikkeling in het landelijk milieu en kan ook als voorbeeld gelden voor het betrekken van de buurten en de integratie van natuur en landschap in de lokale samenleving. Hoegaarden met Rosdel en met Mene-Jordaan is ook een begrip geworden door de spectaculaire resultaten van de natuurontwikkeling op vlak van zeer zeldzame soorten, zowel planten als dieren (ongewervelden) die deze gebieden koloniseren. Je treft er unieke groeiplaatsen aan van zeldzame orchideeënsoorten als bleek bosvogeltje, bergnachtsorchis en bijenorchis, maar ook bleekgroene wespenorchis en andere rode lijstsoorten als gras- en naakte lathyrus en aardakker. Recent vestigde de orchidee hondskruid zich en vond de vlinder kaasjeskruidkopje er in 2009 zijn nieuwe voortplantingsplaats in Vlaanderen. Meldertbos herbergt één van de belangrijkste populaties ringslang in Vlaanderen.

Waterriet voor watervogels en droge voeten voor Nerm

Voor de natte natuur is Hoegaarden uniek door de samenwerking met de Provinciale dienst voor de waterlopen. Er werd langs de Nermbeek een geïntegreerd project van natuurontwikkeling tot stand gebracht met de creatie van een grote oppervlakte waterriet, dat het typische biotoop is van de meest bedreigde rietvogels.

Dood hout brengt leven in het bos. Foto Jules Robijns

Tezelfdertijd verhoogde daardoor de mogelijkheid tot retentie van het water sterk, wat dus bijdraagt aan de bestrijding van de wateroverlast in het gehucht Nerm en het centrum van Hoegaarden.

Meldertbos: Natuurontwikkeling, cultuurhistorie en bos voor mensen

Een ander baanbrekend project in Hoegaarden was de aanpak van het kasteelpark in Meldert. Hier zorgde Natuurpunt voor een synthese tussen natuurontwikkeling en -herstel, herstel van een cultuurhistorisch monument en aandacht voor de cultuurhistorie in het landschap. En last but not least het teruggeven - of beter het voor het eerst geven (het bos was vroeger privébezit) - van het bos aan het dorp en dit in een intensief samenwerkingsverband met bewoners en lokale verenigingen.

Graan voor gorzen of de ontwikkeling van een Vlaams model voor akkervogelbescherming

Aan het beheer van een zestal akkerreservaten ten bate van akkervogels, akkervegetatie en ongewervelden wordt nu al een 4-tal jaren concreet gewerkt onder de naam 'Graan voor gorzen'. Zo zorgen we mee voor de instandhouding en de versterking van de momenteel zeer sterk bedreigde groep van de levensgemeenschappen van het agrarisch cultuurlandschap.

Deze natuurontwikkelingcomplexen werden voor een 60-tal ha mede mogelijk gemaakt in het kader van de ruilverkaveling Hoegaarden. Maar voor de overige 160 ha gebeurde dit op basis van vrijwillige natuurverwerving die substantieel werd mogelijk gemaakt door de ondersteuning van het provinciebestuur. Dit model

van beheerde natuurgebieden wordt gekenmerkt door natuur en landschap tussen en met de mensen, veel overleg, samenwerking met de doelgroepen en andere grondgebruikers.

Na de ruilverkaveling Hoegaarden aandacht voor ruilverkaveling Vissenaken

Na de ruilverkaveling Hoegaarden eind de jaren negentig van vorige eeuw ging in de periode 2003-2008 alle aandacht naar de opvolging van de ruilverkaveling Vissenaken. In de ruilverkaveling Vissenaken is onder impuls van Natuurpunt Velpe-Mene natuurontwikkeling met vernatting uitgevoerd in het complex Paddenpoel-Velpevallei-Koestraat. Deels door de toebedeling in de ruilverkaveling maar ook door een impuls bij de vrijwillige verwerving konden we hier de laatste jaren een complex realiseren van meer dan 92 ha. Tezelfdertijd wordt gewerkt aan een programma voor de instandhouding van twee Europese Habitatsoorten in deze regio nl. de rugstreeppad en de kamsalamander.

Nu is ruilverkaveling Willebringen aan de beurt

2010 is het jaar van de ruilverkaveling Willebringen: de minister zal moeten beslissen of zij de ruilverkaveling Willebringen nuttig verklaart. Naast Meldertbos en de vallei van de Mene-Jordaan maken hier ook de grote eenheden natuur in de vallei van de Velpe en bijrivieren van de bovenloop in Opvelp tot en met Boutersem (met het complex Hazenberg-Molensteen enerzijds en anderzijds het complex Snoekengracht, Vondelbeek, Grote Kouter, Terrassenlandschap) deel van uit. De Snoekengracht is inmiddels uitgegroeid tot het gebied met de grootste Vlaamse populatie van de brede orchis en één van de best ontwikkelde dottergraslanden. Dit reservaat vormt de verbinding tussen de bebouwde omgeving van Verrijck en het omgevend Haspengouws open-fieldlandschap. Hier wordt ook op een reeks plaatsen (Grote Kouter en Terrassenlandschap) gewerkt aan het behoud van akkerlevensgemeenschappen. Terwijl op vele andere

Herinrichting van het vroegere park achter het kasteel van Meldert. Foto Jules Robijns

plaatsen al (veel te) lang gepraat wordt over de bescherming van de akkerlevensgemeenschappen is hier al twee jaar concreet en met succes ervaring opgedaan.

Versterking natuurgebieden ja, maar wat met biodiversiteit in het agrarisch landschap?

De Walk for Nature Meldert (Hoegaarden) brengt het landschap en de plannen van de ruilverkaveling onder de aandacht. Probleem bij de ruilverkaveling is dat in het gunstigste geval wel uitbreiding van de beheerde gebieden kan gerealiseerd worden, maar dat elders in de ruilverkaveling vele werken plaatsvinden die het landschap zwaar verarmen. In de ruilverkaveling Willebringen hebben we al een groot voorschot genomen maar is er nog een belangrijke fase te doorlopen. In 2009 vond het openbaar onderzoek plaats in de eindronde voor de verklaring van nut van de ruilverkaveling. In een uitgebreid advies met als titel *Pleidooi voor een geïntegreerde aanpak van landinrichting, land- en waterbeheer, landschapsversterking en versterking van de biodiversiteit in de open ruimte*. Op zoek naar een win-win benadering en benutten van kansen voor de toekomst wordt het perspectief van natuur- en landschapsversterking vooropgesteld rekening houdend met een agrarische inrichting.

De keuze van de minister zal bepalen of het win-win wordt of verlies van biodiversiteit

De ruilverkaveling Willebringen is een bedreiging maar ook een kans. Als de minister een duidelijke keuze maakt, dan zijn er mogelijkheden om de geplande ruilverkaveling Willebringen geïntegreerd aan te pakken, waarbij landinrichting en inrichting voor performante landbouw in een win-win samengaan met versterking van grootschalige vlakvormige natuur, met de versterking en het duurzaam maken van de landschapselementen en de landschappelijke structuur, met actieve landschapsversterking en het tot stand brengen van kansen en een kader voor versterkte biodiversiteit en voor akkernatuur. Dit met oog voor de cultuurhistorie en voor recreatief medegebruik. De ervaring van Hoegaarden toont dat zo'n benadering kansen schept voor nieuwe plattelandseconomie en tegelijkertijd de attractiviteit van de gemeenten voor de bewoners vergroot. Het plan van Willebringen geeft daartoe een goede aanzet. Maar op een reeks punten dienen er nog bijstellingen te gebeuren zonder dat dit de planeconomie en de geest van de consensus, die rond dit plan tot stand kwam, aantast. Nu deze keuze maken in het Internationaal jaar van de biodiversiteit en op het moment dat de akkernatuur in Hoegaarden internationaal in de kijker staat, zou van beleidsvisie getuigen. Daarom plaatsen we dit ook via de Walk for Nature in de kijker. Bij de vaststelling van het nut door de minister zullen een reeks keuzes gemaakt worden die finaal zullen bepalen of dit plan echt deze win-win invult of onder druk van belangen afglijdt naar korte termijnoplossingen. Deze keuzes zullen bepalen of de erosieproblemen vergroot worden of structureel opgelost, of Opvelp, Honsem en Willebringen bij elke bui van meer dan een kwartier overstroomd worden met modder zoals de afgelopen jaren, wat zowel de bewo-

Schilderachtige knotwilg in Mene-Jordaan. Foto Jules Robijns

ners als de gemeenten fortuinen kost, of dat we hier door landschapsbuffering, vergroting van de hydrologische ruwheid van het landschap en landschapsversterking iets structureels aan doen.

Natuurpunt Velp-Mene als procesbewaker: enige garantie voor natuur en landschap

Nu zijn er kansen, maar wie zal in de praktijk en bij droog weer hier dag na dag voor opkomen? Wie zal telkens opnieuw het perspectief van een geïntegreerde benadering, het gemeenschapsbelang vooropstellen als morgen aan de concrete invulling begonnen wordt en alle belangen spelen? Natuurpunt staat op de bres en brengt dit via deze Walk onder de aandacht. We rekenen op het Internationaal jaar voor de biodiversiteit en op de minister bij de verklaring van nut. Zij zal moeten duidelijk maken of ze kiest voor grote natuur die onze gemeenten op de kaart zetten zoals bij Rosdel (Hoegaarden) en Paddepoel-Velpvallei (Bunsbeek-Vissenaken), én voor een boeiend landschap waar mensen voor naar hier komen, én dat ze de kansen van het instrument ruilverkaveling benut voor de versterking van het landschap en meer biodiversiteit, voor de invulling en realisatie van de plannen van provincie en stad rond stadsbos en stedelijke natuur in de omgeving van Aardgat en Tienen station, voor het behoud van de laatste historische relictten van de monumenten uit de 2de wereldoorlog.

Ook dat stellen we tijdens de Walk for Nature in de kijker.